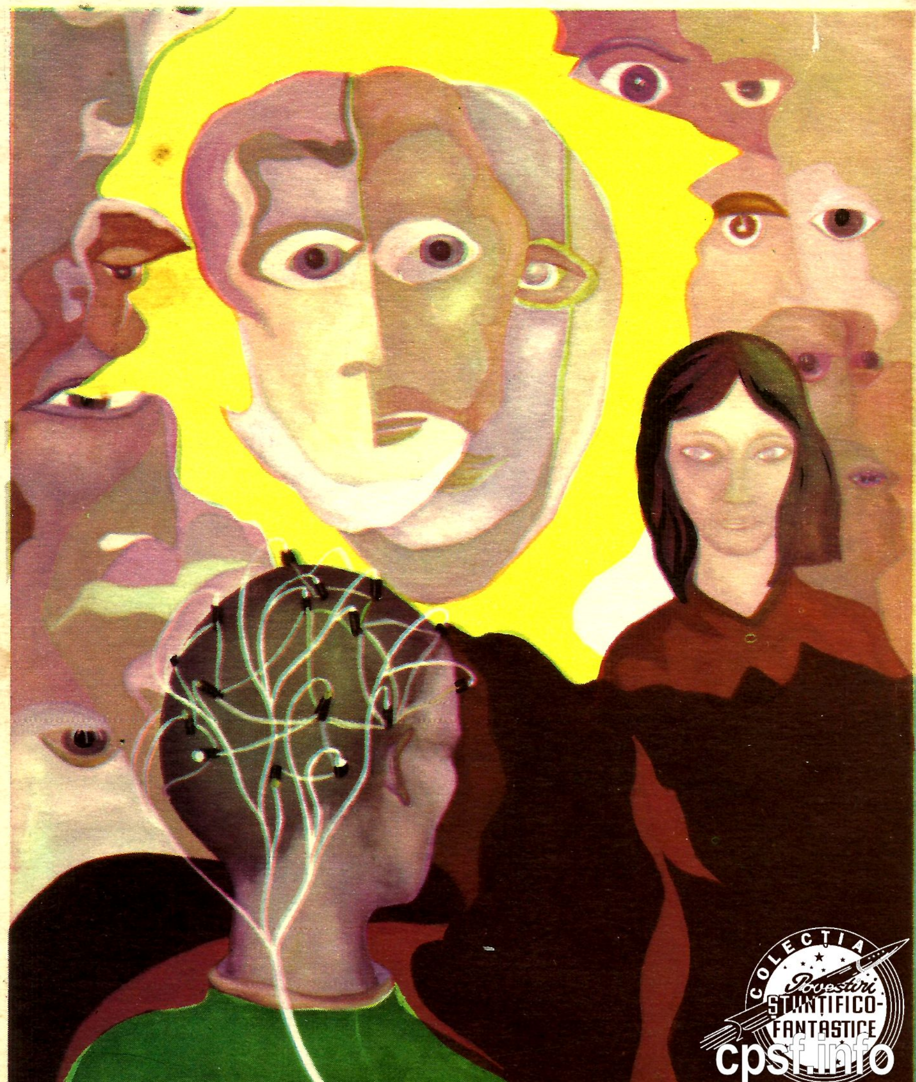
STANISLAW LEM

315

SOLARIS

COLECȚIA POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

315

STANISLAW LEM

SOLARIS

✻ ✻ ✻ ✻ ✻

Coperta desen: DUDA VOIVOZEANU
Desene interioare: AUREL BUICULESCU
Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE:

Solaris este o planetă stranie, acoperită aproape în întregime de un ocean, pe care pămîntenii îl bănuiesc a fi gînditor, fără să reușească totuși să intre în contact cu el. Pe o stație satelizată deasupra planetei, ciberneticianul Snaut, fizicianul Sartorius și psihologul Kris Kelvin primesc vizita unor „oaspeți" uimitori și înspăimîntători totodată. Kelvin este vizitat de Harey, iubita-i, care, din vina lui, se sinucisese cu un deceniu în urmă. Singura explicație e că oceanul, folosindu-se de „firide" ale memoriei pămîntenilor, a plăsmuit acele corpuri F (cum le numesc ei în mod conspirativ) și le-a introdus pe stație în scopul sondării astronauților. Analizînd sîngele lui Harey, Kris își dă seama că ea e plămădită nu din atomi, ci dintr-o substanță neutrinică. Sartorius are ideea de a construi un anihilator neutrinic și intenționează să lupte împotriva oceanului.

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
ANUL XIV — 1 ianuarie 1968

STANISLAW LEM

SOLARIS

(Urmare din numărul trecut)

— Nu-ți ascund nimic..., am răspuns cu glasul răgușit.

— Atunci e perfect, a replicat, sculîndu-se. Am vrut să-ți spun ceva.

Simțeam că nu pot lăsa așa lucrurile, dar toate cuvintele îmi rămîneau în gît

— Harey... Stătea întoarsă cu spatele lîngă fereastră. Oceanul albastru, pustiu se întindea sub cerul gol. Harey, dacă bănuiești că... Harey, doar știi că te iubesc...

— Pe mine ? !

M-am apropiat de ea. Am vrut s-o îmbrățișez. S-a eliberat, respingîndu-mi brațul.

— Ești prea bun..., a spus. Mă iubești ? Aș fi preferat să mă fi bătut !

— Harey, iubito !

— Nu ! Nu ! Mai bine taci.

S-a apropiat de masă și a început să strîngă farfuriile. Priveam deșertul albastru. Soarele coborîse, și umbra mare a stației se proiecta ritmic pe valuri. Lui Harey farfuria i-a alunecat din mînă și a căzut pe dușumea. Apa bolborosea în chiuvetă. La marginea orizontului, bronzul se transforma într-un aur de un roșu murdar. Măcar de-aș ști ce am de făcut ! O, dacă aș ști ! Deodată s-a făcut liniște. Harey s-a oprit în spatele meu.

— Nu te-ntoarce, mi-a spus în șoaptă. Nu ești cu nimic vinovat, Kris. Sînt convinsă. Nu te frămînta. Am întins mîna spre ea. A fugit în fundul cabinei și, ridicînd o grămadă de farfurii, a reluat : Păcat ! Dacă ar putea fi sparte, oh, le-aș sparge pe toate ! ! ! O clipă am crezut că într-adevăr le va zvîrli pe jos, dar m-a privit șăgalnic și a zîmbit : Nu-ți fie teamă, nu voi face scene.

M-am trezit în toiul nopții, brusc, încordat și atent, și m-am așezat pe marginea patului ; în cameră era întuneric, prin ușa întredeschisă pătrundea lumina slabă de pe coridor. Un sîsîit intens creștea mereu, odată cu niște lovituri înfundate, ca și cum un obiect mare s-ar fi izbit cu putere de partea cealaltă a pere-

telui. Un meteorit! mi-a străfulgerat prin minte. A spart chiurasa. Acolo este cineva! Un horcăit prelung.

M-am trezit de-a binelea. Mă aflam în stație, nu în rachetă... de unde atunci acest îngrozitor ecou?

M-am repezit pe culoar. Ușa micului laborator era larg deschisă și lumina ardea. Am dat buzna înăuntru.

M-a izbit o adiere îngrozitor de rece. Cabina era plină de un abur ce tăia răsuflarea, transformînd-o imediat în zăpadă. O mulțime de petale albe pluteau deasupra trupului îmbrăcat într-un halat de baie și care zvîcnea slab pe dușumea. Abia de-o mai vedeam sub acel nor de gheață. M-am aruncat spre Harey, am luat-o în brațe, halatul îmi frigea mîinile, mi le îngheța. Am fugit pe coridor, trecînd pe lîngă șiruri de uși, nu mai simțeam frigul, dar respirația ei, ce isca nourași de vapori condensați, îmi ardea umărul ca o flacără.

Am așezat-o pe masă, i-am sfîșiat halatul în dreptul pieptului; i-am privit o clipă fața tremurîndă; sîngele înghețase pe gura deschisă, acoperind buzele cu un strat negricios, iar pe limbă străluceau cristale de gheață.

Oxigen lichid! În laborator se afla oxigen lichid în vase Dewar. Ridicînd-o pe Harey, mi-am simțit tălpile călcînd pe o sticlă ușor friabilă. Cît putuse să bea? Nu mai avea nici o importanță! Gîtul, faringele, plămînii, totul era ars. Oxigenul lichid arde mai intens decît acizii cei mai concentrați. Respirația ei hîrîitoare, uscată, ca sunetul unor hîrtii care se rup, devenea tot mai slabă. Ochii îi erau închiși. Agonie...

Am aruncat o privire asupra marilor dulapuri de sticlă, cu instrumentar și medicamente. Traheotomie? Intubație? Dar ea nu mai avea plămîni. Erau arși. Medicamente? Greu de ales.

Rafturile erau înțesate de flacoane și de cutii... Năprasnicul ei hîrîit umplea întreaga sală, din gura ei deschisă se risipea o ceață alburie.

Termofoarele... Am început să le caut, dar pînă să le găsesc am alergat la cel de-al doilea dulap, am răscolit printre cutiile cu fiole... acum, o seringă... unde? ...În sterilizator... dar nu reușeam s-o montez. Mîinile nu mă ascultau, degetele erau înțepenite și refuzau să se îndoaie. Am izbit cu furie în capacul sterilizatorului, dar nu simțeam lovitura; singura reacție era doar o ușoară furnicare. Muribunda horcăia tot mai cumplit. Am sărit lîngă ea. Ochii îi erau deschiși.

— Harey!

Sunetele pe care le-am scos nu erau nici măcar o șoaptă. Îmi simțeam propria față străină, ca de ghips. Coastele prinseseră să-i joace sub pielea albă, părul umed, din cauza zăpezii topite, i se răsfirase în șuvițe. Mă privea.

— Harey!

Nu puteam articula mai mult. Stăteam ca o stană de piatră, iar mîinile, înțepenite, parcă nu mai erau ale mele; tălpile, buzele, pleoapele mă ardeau tot mai tare, dar aproape nici nu simțeam; o picătură de sînge ce se topise la căldură i-a coborît pieziș de pe obraz. Limba i-a tremurat și i-a recăzut în gură. Tot mai horcăia.

I-am luat brațul, nu mai avea puls. Am desfăcut larg poalele halatului ; am pus urechea pe trupu-i îngrozitor de rece, chiar sub sîn. Printre pîrîituri ca de incendiu, am perceput bătăi galopante, mult prea repezi pentru a fi numărate. Stăteam așa, foarte aplecat, cînd ceva mi-a atins fruntea. Degetele ei mi-au pătruns în păr. Am privit-o în ochi.

— Kris, a șuierat. I-am apucat mîna într-a mea ; mi-a strîns-o atît de tare încît mai-mai era să țip. Starea de conștiență revenită o clipă îi părăsise din nou fața-i îngrozitor de crispată, globii ochilor au lucit scurt pe sub pleoape, în gît s-a dezlănțuit iarăși horcăitul și întregul trup i s-a contorsionat. Atîrna pe marginea mesei... Izbea cu capul suportul de plastic. Încercam s-o rețin, apăsînd-o pe masă, dar cu fiecare spasm îmi scăpa. Brusc m-a năpădit transpirația, și picioarele mi s-au făcut ca de vată. Cînd zvîrcolirile i-au mai slăbit, am încercat s-o reașez. Deschidea larg gura, de parcă ar fi înghițit aerul. Deodată, pe această față înspăimîntătoare și însîngerată au răsărit luminile ochilor.

— Kris, a bolborosit. Cît... cît o să mai... ? Kris ! S-a înecat, pe buze i-a înflorit o spumă și din nou a fost cuprinsă de spasme. O țineam cu ultimele-mi rămășițe de putere. A căzut pe spate, de i-au clănțănit dinții și abia își mai trăgea sufletul. Nu, nu, nu, rostea repede, odată cu fiecare expirație, și fiecare dintre ele părea ultima. Dar convulsiile i-au revenit și Harey îmi tresălta iar în brațe, respirînd cu un suprem efort, în pauze tot mai gîfîite. În sfîrșit pleoapele s-au ridicat la jumătatea ochilor ei deschiși și orbi. Înțepenise. Credeam că e sfîrșitul. Nici nu încercam să-i șterg spuma trandafirie de pe gură, stăteam aplecat, ascultînd parcă un clopot îndepărtat și imens, și așteptam ultimu-i răsuflet ca să mă prăbușesc odată cu el, dar Harey respira într-una, aproape nemaihorcăind, tot mai liniștit, iar sfîrcul sînului, care încetase să-i mai tremure, zvîcnea sub palpitarea iute a inimii. Încă nu înțelegeam ce se-ntîmplă. Doar podul palmelor mi s-a umezit și mi se părea că asurzesc, că ceva moale și elastic îmi umple urechile, tot mai auzeam acel clopot bătînd, dar acum surd, ca și cum ar fi avut limba crăpată.

Și-a ridicat pleoapele și privirile noastre s-au întîlnit.

— Harey, am vrut să rostesc, dar parcă mi-a lipsit gura, fața îmi era ca moartă, acoperită de o mască grea, și nu puteam decît să mă uit.

Și-a rotit privirile în jurul camerei. Fruntea i s-a mișcat. Era o tăcere deplină. În spatele meu, într-o altă lume, apa picura egal din robinetul deschis. Harey s-a ridicat într-un cot. S-a așezat. M-am dat înapoi. Mă urmărea din ochi.

— N-a... n-a... reușit ? a spus. De ce.. ? De ce mă privești așa... ? Și deodată, cu un strigăt îngrozitor : De ce mă privești așa ?! S-a așternut liniștea. Și-a privit mîinile. A mișcat umerii, apoi degetele. Sînt eu... ? a întrebat.

— Harey, am pronunțat numai din buze, fără glas. Și-a ridicat capul.

— Harey... ? a îngînat. S-a lăsat să lunece de pe masă și s-a sculat. S-a legănat puțin, și-a recăpătat echilibrul, a făcut cîțiva pași. Toate le săvîrșea într-o stare de perplexitate, mă privea de

parcă nu m-ar fi văzut. Harey ? a mai spus odată, încet. Dar... eu.. nu sînt Harey. Dar cine...? Eu...? Harey ? Dar tu, tu ?! Deodată ochii i s-au deschis larg, au fulgerat, și umbra unui zimbet de supremă speranță i-a luminat fața. Poate că și tu ? Kris ! Poate că și tu... de asemenea...? Tăceam, sprijinit cu spatele de dulap, acolo unde mă împinsese spaima. Miinile i-au căzut neputincioase. Nu, a reluat. Nu, fiindcă ți-e frică. Dar, ascultă-mă... nu mai pot. Nu se mai poate așa. Nu știam nimic... nici acum nu-nțeleg nimic. Doar nu este posibil ! Eu... (și-a dus pumnii palizi spre piept) nu știu nimic în afară de Harey ! Ți se pare poate că mă prefac ? Nu mă prefac, pe cuvînt de onoare că nu mă prefac. Ultimele cuvinte au trecut într-un geamăt. A căzut pe dușumea, plîngînd în hohote. Acest strigăt parcă spărsese ceva în mine. Într-o singură săritură am fost lîngă ea, am cuprins-o de umeri, se apăra, mă respingea hohotind fără lacrimi. Dă-mi drumul ! Mi-a strigat. Dă-mi drumul ! Ți-e scîrbă ! Știu ! Nu vreau așa ! Nu vreau ! Vezi doar că nu sînt eu, nu sînt eu, nu sînt...

— Taci ! am urlat, zguduind-o. Amîndoi zbieram ca ieșiți din minți, stînd îngenuncheați unul în fața celuilalt. Harey își izbea capul de umărul meu, eu o strîngeam spre mine cu toată puterea. Deodată ne-am oprit, respirînd greu... Apa picura ritmic din robinet.

— Kris..., a bolborosit, lipindu-și tare fața de umărul meu. Spune-mi ce am de făcut, Kris... ca să nu mai fiu...

— Încetează ! am strigat.

Și-a ridicat spre mine obrazul :

— Cum... ? Nici tu nu știi ? Nu există scăpare ? Nici una ?

— Harey... fie-ți milă...

— Am vrut... doar ai văzut. Nu. Nu. Dă-mi drumul, nu vreau să mă atingi ! Ți-e scîrbă de mine.

— Nu-i adevărat !

— Minți ! Trebuie să-ți fie scîrbă. Mie... mie însămi... mi-ar fi. Dacă aș putea... Dacă aș putea...

— Te-ai sinucide ?

— Da.

— Dar eu nu vreau, înțelegi ? Nu vreau să te sinucizi. Vreau să fii aici, lîngă mine, și nu mai am nevoie de nimic altceva.

Ochii ei imenși, cenușii mă devorau.

— Cît de oribil minți..., mi-a spus pe un ton calm.

I-am dat drumul și m-am ridicat din genunchi. S-a așezat pe dușumea.

— Spune-mi ce am de făcut ca să mă crezi că nu rostesc decît ceea ce gîndesc... că acesta-i adevărul, că altul nu există ? !

— Nu poate fi adevărul. Nu sînt Harey.

— Dar cine ești ?

A tăcut un timp mai îndelungat. De cîteva ori, bărbia a prins să-i tremure pînă cînd, aplecîndu-și capul, a șoptit :

— Harey... ? Dar... știu că nu-i adevărat. Nu pe mine... mă iubiseși acolo... de mult...

— Da, am spus. Ceea ce a fost nu mai este. A murit. Dar pe tine, de-aici, te iubesc. Înțelegi ?

A dat din cap.

— Să nu crezi că nu știu să apreciez tot ce-ai făcut. Ai procedat cît s-a putut mai bine, cît de bine te-ai priceput. Dar aici nu există scăpare. Acum trei zile, cînd vegheam lîngă patul tău, așteptînd să te trezești, nu știam încă nimic. Iar acum mi se pare că toate s-au intîmplat foarte de mult. M-am purtat de parcă mi-aș fi pierdut mințile, gîndurile îmi erau încețoșate. Nu-mi aminteam nici ce a fost mai înainte, nici ce a fost mai tîrziu și nu mă miram de nimic, la fel ca un om după o narcoză sau după o boală îndelungată, și chiar credeam că fusesem poate bolnavă, numai că tu nu vrei să-mi spui nimic. Mai tîrziu însă, tot mai multe lucruri mi-au dat de gîndit. Știi care dintre ele. Începusem să deslușesc ceva după ce-ai discutat în bibliotecă atunci... cu ăla... cum îl cheamă ?... cu Snaut. Dar, cum n-ai vrut să-mi mărturisești nimic, m-am sculat noaptea și am dat drumul la magnetofon. Doar atunci, o singură dată, am mințit... fiindcă *eu* îl ascunsesem, Kris. Cel care vorbea, cum se numea... ?

— Gibarian.

— Da. Gibarian. Atunci am înțeles totul, deși, la drept vorbind, nici acum nu pricep nimic. Un singur lucru nu știam... că nu mă pot... că nu sînt... că toate astea se sfîrșesc... fără sfîrșit. Despre asta nu pomenea nimic. De altfel, poate, a spus, dar te-ai trezit și am oprit banda. Dar și așa auzisem destul ca să aflu că nu sînt un om, ci doar un instrument...

— Ce tot înșiri ?

— Un instrument care să-ți cerceteze reacțiile... sau ceva în genul ăsta. Fiecare dintre voi are pe cineva ca mine. Totul se bazează pe amintiri sau pe reprezentări, pe stările inhibate. Cam așa ceva... De altfel, o știi mai bine decît mine. El spunea niște lucruri îngrozitoare, de necrezut, și dacă n-ar fi fost faptul că totul coincidea n-aș fi crezut niciodată !

— Ce coincidea ?

— Ei, că n-am nevoie de somn, că trebuie să fiu mereu lîngă tine. Ieri dimineață mai credeam că mă urăști și din acest motiv eram nefericită. Doamne, cît eram de proastă ! Dar spune și tu : puteam oare să-mi imaginez ? Nici el n-o ura pe femeia lui, dar cum vorbea despre ea ! Abia atunci mi-am dat seama că, orice aș face, ar fi indiferent. De-o voiam sau nu, pentru tine tot o tortură era. Ba chiar mai rău, fiindcă instrumentul de tortură este neînsuflețit și inocent ca piatra, care cade și ucide... dar ca acest instrument să poată avea cele mai bune intenții și să iubească... una ca asta nu mi-aș fi închipuit-o niciodată. Aș vrea să-ți împărtășesc măcar ceva din cele petrecute cu mine atunci, după ce am auzit banda aceea. Am încercat chiar să-mi notez cele auzite...

— Ah, de aceea ai aprins lumina ? am îngăimat.

— Da. Dar n-a ieșit nimic... Fiindcă eu căutam în mine... știi... pe ei — adică acel... altceva... Eram de-a dreptul nebună, îți spun ! O vreme mi s-a părut că sub pielea mea nu mai există un trup, că în mine se află altceva, că sînt doar... doar aer. Asta ca să mă mint. Înțelegi ?

— Înțeleg.

— Dacă stai așa, culcată, ore în șir, noaptea, atunci, gîndindu-te, poți ajunge foarte departe și în locuri stranii, știi...

— Ştiu.
— Dar îmi simţeam inima bătînd şi mi-am amintit, de altfel, că mi-ai cercetat sîngele. Cum este sîngele meu ? Spune-mi, spune-mi adevărul ? Doar mi-l poţi spune acum.
— La fel ca al meu.
— Într-adevăr ?
— Îţi jur.
— Atunci ce-nseamnă asta ? Ştii... m-am gîndit apoi că poate acel *ceva* se află ascuns în mine, că este foarte mic. Dar nu ştiam unde. Acum însă cred că toate astea n-au fost în fond decît eschivări, căci mă temeam îngrozitor de ceea ce voiam să fac şi căutam o altă ieşire. Dar, Kris, dacă am acelaşi sînge... dacă este aşa precum spui, atunci... Nu, asta-i imposibil. Doar n-aş mai trăi acum, nu-i aşa ? Înseamnă că totuşi ceva există, dar unde ? În cap ? Dar eu gîndesc cît se poate de obişnuit... şi nu ştiu nimic. Dacă aş gîndi prin *acel lucru*, ar trebui să ştiu totul dintr-o dată şi să nu te iubesc, ci doar să mă prefac şi să ştiu că mă prefac... Kris, spune-mi, te rog, tot ce ştii, poate vom izbuti să facem ceva !
Tăcea.
— Vrei să mori ?
— Mai curînd da.
Din nou s-a lăsat peste noi liniştea.
Harey stătea chircită, iar eu, aplecat deasupra-i, priveam în adîncul sălii pustii plăcile albe ale instrumentelor emailate, aparatura lucioasă, împrăştiată pretutindeni. Priveam de parcă aş fi căutat un lucru necesar şi nu-l puteam găsi.
— Harey, crezi că ţi-aş putea spune ceva ? Aştepta. Ce-i drept, nu eşti întru totul asemănătoare mie. Dar asta nu-nseamnă o inferioritate. Dimpotrivă. Poţi crede ce vrei despre toate astea, dar tocmai datorită... n-ai murit.
Un rîs copilăros şi trist i-a zbuciumat faţa.
— Să-nsemne că sînt... nemuritoare ?
— Nu ştiu. În orice caz, eşti într-o măsură mult mai mare decît mine.
— E îngrozitor ! a şoptit.
— Dar poate că nu atît cît ţi s-ar părea.
— Dar nu mă invidiezi...
— Harey, prezenţa ta ţine mai curînd de... menirea ta, aş spune. Ştii, aici, în staţie, menirea ta este la fel de neclară ca şi a mea sau a fiecăruia dintre noi. Ceilalţi vor continua experimentul lui Gibarian şi se poate întîmpla orice...
— Sau nimic.
— Sau nimic şi-ţi mărturisesc că aş prefera să nu se-ntîmple nimic... nu atît din cauza fricii (cu toate că şi ea joacă, probabil, un rol), ci din pricina faptului că experimentul nu va duce nicăieri. De asta sînt absolut sigur.
— Dar de ce nu va duce nicăieri ? E vorba de ocean ?
A tresărit.
— Da. Despre contact e vorba. Cred că, în esenţă, lucrurile sînt cît se poate de simple. Contactul înseamnă schimbul unor experienţe, al unor cunoştinţe sau cel puţin al unor rezultate, al unor stări. Dacă n-ai însă nimic de comunicat în acest schimb ? După

cum elefantul nu este o bacterie foarte mare, nici oceanul nu poate fi un creier foarte mare. Firește că de ambele părți pot interveni anumite acțiuni. Ca o consecință a uneia dintre ele, te privesc acum și-ncerc să te conving că-mi ești mai dragă decît cei doisprezece ani pe care i-am consacrat planetei Solaris și că vreau să rămîn cu tine. Poate că prin tine oceanul a vrut să-mi facă un serviciu ; poate că apariția ta trebuia să fie pentru mine un supliciu sau poate nu-i decît o cercetare microscopică. Un gest de prietenie, o lovitură perfidă sau poate un joc sarcastic. Ori poate toate laolaltă sau — ceea ce mi se pare cel mai probabil — nimic din toate astea, dar, în definitiv, ce ne privesc, pe mine și pe tine, intențiile părinților noștri atît de diferiți între ei ? Mi-ai putea riposta că de aceste intenții depinde viitorul nostru, și voi fi de acord. Ca și tine, nu sînt capabil să prevăd ceea ce se va-ntîmpla. Nu te pot asigura nici măcar că te voi iubi întotdeauna. După ce s-au întîmplat atîtea, ne putem aștepta la orice. Poate că mîine voi deveni o meduză verde... Asta nu depinde de noi. Dar, în măsura în care depinde de noi, vom fi împreună. Oare-i puțin ?

— Ascultă..., a spus, mai este ceva. Eu... cu ea... semăn mult ?

— Ai semănat foarte mult, am spus, dar acum nu mai știu.

— Cum adică... ?

S-a sculat de pe jos și acum mă privea cu ochii mari.

— Ai reușit s-o adumbrești.

— Și ești sigur că nu pe ea, ci pe mine ? Pe mine... ?

— Da. Pe tine. Nu știu... cred că dacă ai fi într-adevăr ea, n-aș putea să te iubesc.

— De ce ? .

— Fiindcă am făcut ceva oribil.

— Ei i-ai făcut ?

— Da. Cînd am fost...

— Nu-mi spune.

— De ce ?

— Fiindcă vreau să știi că nu sînt ea.

DISCUȚIA

A doua zi, întorcîndu-mă de la dejun, am găsit pe măsuța de sub fereastră o scrisoare de la Snaut. Îmi relata că Sartorius întrerupsese munca la anihilator, ca să facă o ultimă încercare de iradiere a oceanului cu un fascicul de radiații dure.

— Dragă, am spus, trebuie să mă duc la Snaut.

Apusul roșu ardea în ferestre, împărțind camera în două. Ne aflam în umbra sinilie. În afara spațiului ei, totul părea de aramă. Îți făcea impresia că orice carte, căzînd de pe raft, ar da un sunet metalic.

— E vorba de experiența aia... Numai că nu știu cum să fac. Aș prefera, înțelegi... mi-am lăsat fraza în aer.

— Nu te scuza, Kris. Aș dori din toată inima... Numai de n-ar dura prea mult...

— Trebuie să dureze cîtva timp, am spus. Dar... ascultă, dacă ai veni cu mine și ai aștepta pe coridor ?

— Bine. Dacă însă nu voi rezista ?

— De fapt, ce se-ntîmplă cu tine ? am întrebat și am adăugat numaidecît : Nu te-ntreb din curiozitate, înțelegi, dar nu-i exclus ca, dîndu-ți seama, să ajungi să te poți stăpîni.

— E o stare de teamă, mi-a spus Harey, pălind ușor. Nici nu știu de ce mi-e teamă, fiindcă nu mi-e propriu-zis teamă, ci doar îmi pare... că mă înstrăinez. Atunci simt o imensă rușine... nici nu sînt în stare să-ți spun. Iar pe urmă nu mai știu ce fac. De aceea m-am gîndit că e o boală... a încheiat cu glas scăzut și s-a-nfiorat.

— E posibil, am spus, dar toate astea se-ntîmplă numai aici, pe stația asta blestemată... În ce mă privește, mă voi zbate ca s-o părăsim cît mai curînd.

— Crezi că-i cu putință ? m-a întrebat, privindu-mă uimită.

— De ce n-ar fi ? La urma urmei, nu sînt încătușat aici... De altfel totul ține și de ceea ce voi stabili cu Snaut. Cum ți se pare, cîtă vreme poți rămîne singură ?

— Depinde... a murmurat, plecîndu-și capul. Dacă-ți voi auzi glasul, atunci probabil îmi va fi mai ușor.

— Aș prefera să n-asculți ce vorbim. Nu că aș avea să-ți ascund ceva, dar nu știu, nu pot ști ce va spune Snaut...

— Nu-i nevoie să continui. Înțeleg... Bine ! Voi sta în așa fel încît să-ți aud doar zvonul vocii. Îmi este de-ajuns.

— Atunci îi voi telefona chiar acum din laborator. Voi lăsa ușa deschisă.

A încuviințat dînd din cap. Străbătînd un perete de raze roșii de soare, am ieșit pe coridorul care, din pricina contrastului, părea aproape negru, cu toată lumina artificială. Ușa micului laborator era deschisă. Cioburile argintate ale termosului Dewar, risipite pe dușumea, sub șirul marilor butelii cu oxigen lichid, erau singurele vestigii ale celor petrecute în toiul nopții. După ce am ridicat receptorul și am format numărul, micul ecran s-a luminat. Pojghița albăstruie de lumină, care parcă acoperea dinăuntru sticla mată, a crăpat, iar Snaut, rezemat de speteaza unui scaun înalt, m-a privit drept în ochi.

— Te salut, a spus.

— Am citit biletul. Aș vrea să vorbesc cu tine. Pot veni ?

— Poți. Imediat ?

— Da.

— Poftește. Vii ...întovărășit ?

— Nu.

În sticla concavă, chipul său slab, bronzat, cu riduri groase, prelungi — aducea cu botul unui pește bizar dintr-un acvariu — a căpătat o expresie ambiguă :

— Ha, ha ! a încheiat Snaut. Te aștept deci.

— Putem să mergem, dragă... am rostit surescitat, intrînd în cabină ; îndărătul valului de raze sîngerii se ghicea silueta lui Harey. Am amuțit. Ședea chircită, cu mîinile încleștate de brațele fotoliului. Fie că-mi auzise prea tîrziu pașii, fie că nu fusese în stare să se elibereze destul de repede de acel spasm îngrozitor

ca să ia o atitudine normală, timp de o clipă, mi-a îngăduit s-o văd luptînd cu acea forță stranie ascunsă-ntr-însa, și inima mi-a fost cuprinsă de o furie turbată și totodată de o infinită milă. Am plecat în tăcere. Străbătînd lungul culoar, am trecut pe lîngă pereții lui emailați în diverse culori care, în intenția arhitecților, trebuia să înveselească șederea în găoacea blindată. Încă de departe am zărit ușa deschisă a cabinei radio. Dinăuntrul ei cădea înspre adîncul coridorului un lung fascicul roșu, fiindcă și aici lumina soarele. Am privit la Harey, care nici măcar nu încerca să zîmbească. De-a lungul întregului drum am văzut-o cum se pregătește, concentrată, să lupte cu sine însăși. Efortul apropiat îi și schimbase expresia feței. care se făcuse mai palidă și, parcă, mai mică. La cîțiva pași de cabină s-a oprit. M-am întors spre Harey. Ea m-a împins ușor doar cu vîrfurile degetelor, îndemnîndu-mă să merg mai departe și, deodată, planurile mele, Snaut, experiența, întreaga stație, toate mi-au părut derizorii față de tortura pe care avea s-o înfrunte Harey. Mă simțeam ca un călău și am și vrut să mă întorc, cînd fîșia largă a razelor reflectată de peretele coridorului a fost acoperită de umbra unui om. Grăbindu-mi pașii, am intrat în cabină. Snaut se afla în prag, ca și cum mi-ar fi ieșit în întîmpinare ; în păru-i alb soarele iradia o aureolă purpurie. Ne-am măsurat o clipă fără să spunem nimic. M-a privit iscoditor. Nu-i vedeam expresia feței, fiind orbit de strălucirea ferestrei. Am trecut pe lîngă el și m-am oprit în dreptul pupitrului înalt, din care ieșeau lujerele mlădioase ale microfoanelor. Snaut s-a întors încet pe loc, urmărindu-mă calm, cu acea fugară grimasă a gurii, care, fără să se schimbe cu nimic, putea fi cîteodată zîmbet, iar alteori o schimă de oboseală. Nelăsîndu-și privirea de pe mine, s-a apropiat de dulapul metalic întins pe toată lungimea peretelui, în fața căruia, de ambele părți, se adunaseră claie, aruncate în grabă, piese de rezervă pentru radio, acumulatoare termice și diverse unelte. Și-a tras scaunul într-acolo și s-a așezat, sprijinindu-și spatele de ușa emailată.

Tăcerea pe care o păstram amîndoi devenea cel puțin bizară. O ascultam, concentrîndu-mi atenția la liniștea dinspre coridorul în care rămăsese Harey, dar de acolo nu venea nici cel mai slab foșnet.

— Cînd veți fi gata ? am întrebat.

— Am putea începe chiar azi, dar înregistrarea va mai necesita un oarecare timp.

— Înregistrarea ? Te referi la encefalogramă ?

— Desigur. Doar ai fost de acord. Ce este ? și-a coborît glasul.

— Nu, nu-i nimic.

— Te ascult, a spus Snaut, cînd tăcerea a prins din nou să crească între noi.

— A aflat și ea... despre... ce i se întîmplă, am coborît vocea aproape pînă la șoaptă.

Sprîncenele i s-au ridicat a mirare.

— Da ?

Am avut totuși impresia că nu era surprins cu adevărat. De ce se prefăcea atunci ?

La un moment dat mi-a trecut cheful să mai vorbesc, dar mi-am stăpînit scîrba. Să fiu măcar de bună-credință, m-am gîndit, dacă nu-i posibil mai mult.

— Și-a dat seama imediat, după discuția noastră din bibliotecă, m-a urmărit, a asociat faptele, apoi a descoperit magnetofonul lui Gibarian și a ascultat banda...

Snaut nu și-a schimbat poziția, rămînînd mai departe sprijinit de dulap, dar prin ochi i-a trecut o licărire abia perceptibilă. Stăteam lîngă pupitru, avînd în față ușa crăpată spre coridor. Am coborît și mai mult glasul : Astă-noapte, pe cînd dormeam, a încercat să se sinucidă... Cu oxigen lichid...

Ceva a foșnit, ca o adiere ce-ar fi gonit printre niște hîrtii. Am înmărmurit, ascultînd la ceea ce se întîmplă pe coridor, dar sursa foșnetului era mai aproape. Chițcăise parcă un șoarece... Șoarece ! Absurd ! Aici nu existau șoareci. Îl observam atent pe omul din fața mea.

— Te ascult, a spus liniștit.

— Firește, nu i-a reușit... în orice caz, acum știe cine este ea însăși.

— De ce-mi spui toate astea ? m-a întrebat deodată.

— Vreau să-ți dai seama... am șoptit încurcat, cum se prezintă lucrurile.

— Te-am prevenit.

— Vrei să-mi spui că știai ? am ridicat fără voie glasul.

— Nu. Evident că nu. Dar ți-am explicat cum decurg lucrurile. Fiecare „oaspete“, atunci cînd apare, este aproape o fantomă ; exceptînd un amestec dezlînat de amintiri și de imagini preluate de la... Adam-ul său... este, de fapt, deșert. Cu cît rămîne mai îndelung în tovărășia ta, cu atît se umanizează mai mult și, de asemenea, devine mai independent, pînă la anumite limite, se-nțelege. De aceea, cu cît durează mai mult, cu atît este mai greu... S-a oprit. M-a privit pe sub sprîncene și a adăugat pe un ton indiferent : A aflat totul ?

— Da, ți-am spus doar.

— Totul ? Și că a mai fost aici o dată și că tu...

— Nu !

A zîmbit.

— Kelvin, ascultă, dacă ai ajuns pînă acolo... La urma urmei, ce intenționezi să faci ? Să părăsești stația ?

— Da.

— Cu ea ?

— Da.

Tăcea ca și cum s-ar fi gîndit la răspuns, dar mai era ceva în tăcerea lui... Ce anume ?

Din nou acel foșnet imperceptibil, de data asta parcă în spatele peretelui subțire. Snaut s-a mișcat în scaun.

— Perfect, a spus. Ce te uiți așa ? Crezi că-ți voi sta în cale ? Vei face cum vei voi, dragul meu. Asta ar mai lipsi dacă, pe lîngă celelalte, am mai recurge și la constrîngere ! Nu intenționez să te conving. Îți voi spune doar atît. Într-o situație inumană tu încerci să te comporți ca un om. Poate că este frumos, dar cu totul inutil. De altfel, nici de această frumusețe nu sînt atît de sigur,

pentru că și o nerozie poate fi frumoasă. Dar nu acest lucru este esențial. Tu renunți la experiențele viitoare, vrei să fugi cu ea. Nu-i așa ?

— Ba da.

— Dar chiar și asta-i o... experiență. Nu crezi ?

— Nu văd dacă ea va putea... ? Dacă va fi împreună cu mine atunci nu văd...

Vorbeam tot mai încet, pînă m-am oprit. Snaut a oftat ușor.

— Cu toții ducem aici, Kelvin, o politică a strutului, dar cel puțin știm să renunțăm la poze.

— Nu pozez de loc.

— Bine. N-am vrut să te jignesc. Retrag cele spuse despre noblețe, dar politica de struț rămîne valabilă. Tu o practici într-o formă deosebit de primejdioasă. Te minți pe tine, o minți pe ea și din nou pe tine. Cunoști condițiile de stabilizare a unui sistem construit din materie neutrinică ?

— Nu. Dar nici tu nu le cunoști. Asta n-o cunoaște nimeni.

— Desigur, știm însă că un astfel de sistem este instabil și poate exista doar datorită unei continue alimentări cu energie. O știu de la Sartorius. Această energie creează un cîmp de stabilizare turbionar. Se pune deci întrebarea : este exterior acest cîmp în raport cu „oaspeții" ? Sau sursa cîmpului se află chiar în trupul lor ? Înțelegi deosebirea ?

— Da, am răspuns îngîndurat. Dacă sursa este exterioară, atunci... ei...

— Odată cu ruperea de Solaris, acest sistem se va dezagrega, a încheiat Snaut în locul meu. Nu putem prevedea fenomenul, dar tu ai și efectuat experiența. Racheta pe care ai lansat-o... continuă să se rotească... Am și calculat, într-un moment de răgaz, elementele mișcării ei. N-ai decît să zbori, să te plasezi pe orbită, să te apropii și să constați cele întîmplate cu pasagera...

— Ai înnebunit ? am șuierat printre dinți.

— Așa crezi ? Dar dacă... am readuce aici racheta... ? O putem face oricînd. Este teleghidată. O coborîm de pe orbită și...

— Încetează !

— Nici asta nu vrei ? Dar mai există o soluție extrem de simplă : nici nu trebuie să descindă pe stație. E suficient să se rotească mai departe și să stabilim cu ea legătura radio.... Dacă trăiește, ne va răspunde și...

— Dar acolo... am îngăimat, s-a terminat de mult oxigenul...

— Poate că se poate dispensa de oxigen. Ei, facem o încercare ?

— Snaut... Snaut...

— Kelvin... Kelvin... m-a îngînat mînios. Gîndește-te ce fel de om ești. Pe cine vrei să fericești, să izbăvești ? Pe tine ? Pe ea ? sau pe care dintre ele ? Pe asta sau pe cealaltă ? Cînd e vorba de amîndouă, nu mai ai curaj ? Tu însuți vezi unde duc toate astea ! Îți spun pentru ultima dată : aici, în acest caz, ne aflăm într-o situație extramorală.

Deodată am auzit același foșnet ca acela dinainte, ca și cînd cineva ar fi zgîriat cu unghiile peretele. Nu știu de ce, dar m-a cuprins o liniște inertă, de animal. Mi se părea că mă aflu la o mare distanță, de unde contemplu printr-un binoclu întors în-

treaga scenă : totul era mărunt, puţin cam ridicol, prea puţin important.

— Bine, am spus. Ce aş avea de făcut după părerea ta ? S-o înlătur ? Mîine va apărea o alta asemănătoare, nu-i aşa ? Şi altă dată la fel. Şi aşa, în fiecare zi... Cîtă vreme ? De ce ? Ce voi avea din toate astea ? Dar ce vei avea tu ? Dar Sartorius ? Şi staţia ?

Desen de *Duda Voivozeanu*

— Răspunde-ţi singur... Să zicem că vei lua startul împreună cu ea, vei fi martorul următoarei transformări. În cîteva clipe vei vedea în faţa ta...

— Ce voi vedea? am replicat batjocoritor. Un monstru? Un demon?

— Nu. Cea mai obişnuită, cea mai comună agonie. Tu ai început să crezi de-a binelea în nemurirea lor? Te asigur că pier... Ce vei face atunci? Te vei întoarce după... al doilea exemplar?

— Încetează!!! am strigat, strîngîndu-mi pumnii. Mă privea sarcastic, dar şi cu înţelegere, printre ochii mijiţi.

— Ah, deci tot eu trebuie să încetez? Ştii... în locul tău aş pune capăt acestei discuţii. Mai bine ai face altceva: poţi, de pildă, să te răzbuni, biciuind oceanul. Ce vrei, de fapt? Aşadar, dacă... (şi cu mîna a schiţat un gest uşor de rămas bun, ridicîndu-şi totodată privirea spre tavan, de parcă ar fi urmărit o persoană ce se îndepărta) te vei considera un netrebnic? Iar dacă n-o vei face, nu vei fi? Zici că nu eşti un nemernic, cînd vrei să zîmbeşti, deşi îţi vine să urli, cînd te prefaci a fi bucuros şi calm, cînd îţi vine să-ţi muşti degetele. Îl ai la-ndemînă pe Snaut, căruia să-i faci scene, acuzîndu-l de toate... Ei, dragul meu, nu prea ai minte.

— Poate despre tine vorbeşti, am rostit, plecîndu-mi capul. Eu... eu o iubesc.

— Pe cine? Propriile-ţi amintiri?

— Nu. Pe ea, ţi-am spus ce voia să facă. Zi, cîţi... oameni adevăraţi ar fi procedat aşa?

— Dar singur recunoşti că...

— Nu te agăţa de vorbe.

— Bine. Prin urmare, ea te iubeşte, iar tu vrei s-o iubeşti Nu-i însă acelaşi lucru.

— Greşeşti.

— Îmi pare rău, Kelvin, dar tu însuţi ai abordat aceste chestiuni intime. O iubeşti, n-o iubeşti; ea este gata să-şi dea viaţa, tu aşijderi. E foarte impresionant, foarte frumos, foarte înălţător, totul este, dacă vrei, foarte, foarte... Dar aici nu este loc pentru asemenea lucruri. Nu e, înţelegi? Nu, tu nu vrei să-nţelegi asta Eşti implicat în acţiunea unor forţe pe care nu le stăpînim, într-un cerc vicios, în care ea nu-i decît un moment. O fază. Un ritm ce se repetă. Dacă ea ar fi... Dacă ai fi persecutat de o făptură monstruoasă, capabilă să facă orice pentru tine, n-ai şovăi nici măcar o clipă s-o înlături. Nu-i adevărat?

— Ba da.

— Aşadar poate tocmai de aceea ea nu este un astfel de monstru. Tocmai asta îţi leagă mîinile! Chiar asta se şi urmăreşte: să le ai legate!

— Nu-i decît o nouă ipoteză lîngă milionul celorlalte din bibliotecă. Snaut, dă-mi pace, ea este... Nu, nu vreau să vorbesc despre asta cu tine.

— Bine. Tu singur ai început, dar gîndeşte-te numai că ea este în realitate o oglindă în care se reflectă o parte a creierului tău. Dacă-i minunată, se datoreşte faptului că amintirea ta a fost minunată. Tu ai dat reţeta. E un cerc vicios. Nu uita!

— Ce dorești deci de la mine ?... S-o... s-o înlătur ? Te-am mai întrebat... De ce trebuie s-o fac ? Nu mi-ai răspuns.

— Îți voi răspunde acum. Nu eu te-am invitat la o asemenea discuție. Nu m-am amestecat în problemele tale. Nu-ți sugerez și nu-ți interzic nimic, n-aș face-o chiar de-aș putea. Tu ești acela care ai venit și mi-ai mărturisit totul. Știi însă de ce ? Nu ? Ca să te descătușezi, ca să-ți lepezi povara. Cunosc această povară, dragul meu ! Da, da, nu mă-ntrerupe ! Eu nu te-mpiedic în nimic, *tu* însă, *tu* vrei ca eu să te-mpiedic. Dacă ți-aș sta în cale, poate că mi-ai sparge și capul, ai avea atunci de-a face cu cineva plămădit din același sînge și lut ca și tine și te-ai simți tu însuți ca un om. Dar așa..., fiindcă singur n-o scoți la capăt, primești să discuți cu mine..., de fapt, cu tine. Ia zi, ai fi zdrobit de durere dacă ar dispărea imediat ? Nu, nu-mi spune nimic.

— Știi că ești bine ! Doar buna mea credință m-a adus aici ca să te încunoștințez că am intenția să părăsesc cu ea stația ; îi respingeam atacul, dar mie însumi cuvintele îmi sunau neconvingător.

Snaut a dat din umeri :

— E de înțeles că trebuie să persiști în hotărîrea ta. Dacă mi-am exprimat părerea în această chestiune, am făcut-o numai pentru că ai luat-o razna-n-sus, iar cînd ajungi să te prăbușești... pricepi și singur... Vino mîine dimineață, în jurul orei 9, la Sartorius... Vei veni ?

— La Sartorius ? am făcut surprins. Dar el nu îngăduie nimănui să intre... Spuneai că nici să-i telefonezi nu poți.

— Acum îi vine întrucîtva mai ușor. Noi, știi, nu prea discutăm despre acestea. Tu ești..., cu tine-i cu totul altfel. Dar n-are nici o importanță. Vii mîine dimineață ?

— Voi veni, am murmurat. Mă uitam la Snaut. Își vîrîse parcă într-o doară brațul stîng pe după ușa dulapului. Cînd s-o fi deschis ? Probabil că mai de mult, dar în ardoarea acestei discuții, atît de neplăcută pentru mine, nu băgasem de seamă. Cît de nefirești îi erau mișcările... parcă... ar fi ascuns ceva. Sau parcă cineva l-ar fi ținut de mînă. Mi-am lins buzele : Snaut, ce-i cu tine ?

— Ieși ! a rostit încet, cu un calm teribil. Ieși !

Am ieșit și am tras ușa după mine, în ultimele pîlpîiri ale vîlvătăii sîngerii. Harey stătea pe dușumea, la vreo zece pași mai departe, chiar lîngă perete. La vederea mea a tresărit.

— Vezi..., a spus privindu-mă cu ochi strălucitori. Mi-a reușit, Kris... Cît de mult mă bucur ! Poate... Poate va fi din ce în ce mai bine...

— Oh, desigur, am răspuns distrat.

Ne întorceam la noi, iar eu mă frămîntam să ghicesc ce s-o fi petrecînd în acel dulap stupid. Prin urmare, Snaut ascundea acolo... Și toată această discuție... ? Obrajii au început să-mi ardă. Doamne, ce nebunie ! Și în fond ce-am hotărît ! Nimic. E adevărat că mîine dimineață...

Și deodată mi s-a făcut o frică aproape tot atît de mare ca în noaptea trecută. Encefalograma mea. Înregistrarea integrală a tuturor proceselor creierului meu, modulată pe fasciculul de raze X, va fi transmisă în adîncul acestui incomprehensibil monstru fără limite. Ce m-a întrebat ? „Ai fi zdrobit de durere dacă ar dispărea ?“

Encefalograma este o înregistrare completă. Chiar și a proceselor inconștiente. Dacă vreau să dispară... ? Oare pieirea ei m-ar fi impresionat la fel, dagă Harey n-ar fi trecut prin groaznica încercare a sinuciderii ? Oare poți fi răspunzător de propriul tău subconștient ? Dacă eu nu răspund de el, atunci cine răspunde ? Ce prostie ! De ce am fost de acord ca tocmai propria mea... Firește că aș putea studia în prealabil acea înregistrare, dar n-o voi putea totuși descifra întocmai cum este ? Nimeni n-ar putea-o face. Specialiștii sînt în stare să precizeze numai natura gîndurilor celui cercetat, numai generalități, că, de pildă, subiectul rezolvă o problemă matematică, dar care anume, de asta nu mai sînt capabili ; ei afirmă că este imposibil, deoarece encefalograma constituie o rezultantă, amestecul unei mulțimi de procese ce se desfășoară paralel și că numai o parte dintre ele are un „substrat" psihic... Dar de ce-mi este atît de teamă ? Doar eu însumi îi spuneam azi dimineață lui Harey că această experiență nu va duce nicăieri ; fiindcă, de vreme ce neurofiziologii noștri nu sînt în stare să descifreze o înregistrare, cum ar putea-o descifra straniul gigant, tenebros și... lichid ? !

El a pătruns totuși în mine, nici nu știu cum, ca să-mi parcurgă întreaga memorie și să descopere în ea atomul cel mai dureros. Cum m-aș mai putea îndoi acum de asta ? Și a făcut-o fără nici un fel de ajutor, fără nici un fel de „transmitere prin iradiere", a pătruns prin chiurasa dublu ermetizată, prin masiva carapace a stației, a identificat în adîncul ei trupul meu și a plecat apoi cu prada...

— Kris... ? a șoptit încet Harey.

Stăteam lîngă fereastră privind cu ochi nevăzători zorile nopții. În fața mea se înșirau stelele, foarte puțin vizibile la această latitudine siderală și alcătuind o delicată năframă, un strat de nori foarte înalți, irizați sub razele soarelui dispărut de mult sub orizont.

Dacă va pieri acum înseamnă că eu am vrut, că eu am ucis-o. Să mă duc acolo ? Ei nu mă pot sili. Dar ce le voi spune ? Nu, nu pot. Da, trebuie să mă prefac, trebuie să mint, mereu și întotdeauna. Și asta poate numai pentru că în mine există gînduri, intenții, speranțe năprasnice, înălțătoare sau criminale, despre care nu știu nimic. Omul a pornit în întîmpinarea altor lumi, a altor civilizații, fără să cunoască pînă la capăt propriile lui ascunzișuri, căile ce se înfundă, fîntînile, ușile baricadate sau mascate.

S-o trădez !... de rușine ? Probabil numai din pricina faptului că-mi lipsește curajul...

— Kris... a șoptit și mai încet Harey.

Mai mult am simțit decît am auzit cum s-a apropiat fără nici măcar un freamăt de mine, iar eu mă prefăceam că nu știu nimic. În acea clipă doream să fiu singur. Trebuia să fiu singur.

Nu eram încă în stare să iau sau nu vreo hotărîre. Stăteam nemișcat. Cu privirea ațintită pe firmamentul tot mai sumbru, pe stelele care păreau mai curînd spectre ale stelelor terestre, iar în pustiul ce înlocuia goana cumplită a gîndurilor de pînă atunci creștea fără cuvinte o certitudine inertă și indiferentă, care-mi

spunea că, în adîncul meu, unde nu puteam pătrunde, am și făcut alegerea, dar, prefăcîndu-mă că nimic nu s-a-ntîmplat, nu mai aveam nici măcar puterea de a mă dispreţui pe mine însumi.

GÎNDITORII

— Kris, e din cauza acelei experienţe?

Am tresărit la auzul glasului ei. Stătusem întins, fără somn, de ore în șir, scrutînd bezna, însingurat, fiindcă nu-mi ajungea de la Harey nici măcar respiraţia, și asaltat de gîndurile nopţii întortocheate, ca labirinturile, halucinante, doar pe jumătate înţelese, și de aceea crescute la noi dimensiuni și semnificaţii; o uitasem pe fata de lîngă mine.

— De unde știi... că nu dorm...? am întrebat-o. În glasul meu vibrau inflexiunile spaimei.

— După cum respiri..., mi-a răspuns pe tonul sfios al unei scuze. Nu voiam să te tulbur... Dacă nu poţi vorbi...

— Nu că n-aș putea... Da, ai ghicit, e din cauza experienţei...

— Ce așteaptă cei doi să obţină prin această experienţă?

— Ei înșiși ignoră. Vor... indiferent ce... Nu-i vorba de acţiunea „Gîndirea", ci mai curînd de acţiunea „Disperarea". Acum e necesar un singur om care să aibă suficient curaj și să ia asupra-i răspunderea hotărîrii, dar cei mai mulţi consideră acest gen de curaj ca fiind o simplă lașitate, fiindcă înseamnă o retragere, o renunţare, o fugă nedemnă de om. Ca și cum pentru om ar fi demn să pătrundă, să se cufunde și să se piardă în incognoscibil... M-am întrerupt, dar, înainte ca respiraţia să mi se liniștească, un nou acces de mînie m-a făcut să adaug: firește că n-au lipsit pragmatiștii; chiar dacă nu vom reuși să stabilim contactul, afirmau ei, tot vom avea de cîștigat: prin studierea plasmei — a tuturor orașelor vii și nebunești, ce răsar din ea pentru o zi spre a dispărea în neant — vom cunoaște tainele materiei; ca și cînd ei n-ar fi știut că e doar o autoamăgire, un fel de plimbare printr-o bibliotecă scrisă într-un limbaj necunoscut, de neînţeles...

— Dar nu există și alte planete asemănătoare...?

— Nu-i exclus... Poate există, dar numai pe aceasta o cunoaștem. În orice caz, ea reprezintă o excepţie, nu ca Pămîntul. Noi... noi întruchipăm obișnuitul... sîntem iarba Universului și, mîndrindu-ne cu generalitatea naturii noastre, socotim că totul poate fi cuprins în ea. Pe această bază ne-am lansat temerari și entuziaști spre alte lumi depărtate! Dar ce rost au aceste lumi? Să le stăpînim sau să fim stăpîniţi de ele. Nimic altceva nu întrevedeau acele minţi nefericite; de nu-i așa nu merită, ziceau, nu merită!

M-am sculat, căutînd pe dibuite farmacia și flaconul plat cu somnifere.

— Voi dormi, dragă, am spus, întorcîndu-mă spre unghiul de beznă de unde venea zumzetul ventilatorului. Trebuie să dorm. Altminteri, nu mai știu...

M-am lungit pe pat. Harey mi-a strîns mîna, i-am prins-o în palme prin întuneric și am rămas așa, nemișcat, pînă cînd somnul mi-a slăbit strînsoarea.

Dimineața, cînd m-am trezit proaspăt și odihnit, experimentul mi s-a părut un fleac și nu înțelegeam cum putusem să-i acord o atît de mare însemnătate. Pînă și faptul că Harey trebuia să mă însoțească în laborator mă neliniștea prea puțin. Oricît s-ar fi străduit să rămînă singură, toate eforturile ei deveneau inutile dacă părăseam camera mai mult de cîteva minute. Deci am renunțat la alte încercări propuse de Harey (era gata chiar să se lase închisă undeva) și am sfătuit-o să-și ia o carte de citit.

Mai mult decît însăși operația pe care urma s-o întreprind mă interesa ce voi găsi în laborator. Exceptînd unele goluri din dulapurile și rafturile cu sticlărie de laborator (în plus, unele dulapuri erau fără geamuri, iar tăblia unei uși era crăpată în formă de stea, ca și cum acolo s-ar fi dat recent o luptă, ale cărei urme fuseseră înlăturate în grabă, deși cu grijă), nimic deosebit în această mare sală alb-albăstrie. Agitîndu-se în fața aparatului, Snaut se purta extrem de prevenitor. Văzînd-o pe Harey a salutat-o, înclinîndu-se ușor, ca pe o veche cunoștință. În timp ce-mi umezea tîmplele și fruntea cu ser fiziologic, și-a făcut apariția și Sartorius. A intrat pe ușița care dădea în camera obscură. Era îmbrăcat într-un halat alb peste care atîrna pînă la glezne un șorț negru împotriva radiațiilor. Pedant și teatral, m-a salutat ca și cum ne-am fi despărțit cu o zi înainte. Abia acum am observat că lipsa de expresie a ochilor lui se datora lentilelor de contact, pe care le purta sub pleoape, în locul ochelarilor.

Cu brațele încrucișate îl urmărea pe Snaut cum îmi bandajează electrozii, atașați pe pielea capului. Și-a rotit de cîteva ori privirea în jurul sălii ; părea că nici n-o remarcase pe Harey, care, cu o figură nefericită, ședea pe un mic taburet lîngă perete și, aplecată peste o carte, se prefăcea că o citește ; cînd Snaut s-a îndepărtat de fotoliul meu, mi-am mișcat capul împovărat de metal și de conductori ca să văd cum se pune în funcție aparatura, dar Sartorius și-a ridicat pe neașteptate mîna și a rostit solemn :

— Doctore Kelvin ! Te rog o clipă de atenție și de concentrare ! Nu doresc să-ți impun nimic fiindcă aceasta n-ar duce la realizarea scopului nostru. Dar va trebui să nu te mai gîndești la dumneata, la mine, la colegul Snaut sau la orice alte persoane ; eliminînd accidentalul diferitelor individualități, să ne ațintim atenția asupra cauzei pe care o reprezentăm aici. Pămîntul și Solaris, generațiile de cercetători care au format un singur lanț pînă la noi, perseverenta noastră aspirație spre un contact rațional, dimensiunile drumului istoric străbătut de umanitate, certitudinea că aceasta va dăinui, faptul că sîntem capabili să ne jertfim și să luptăm, să ne dăruim toate simțămin-

tele misiunii noastre — iată ideile care trebuie să umple cît mai deplin conștiința dumitale. Dacă nu vei fi sigur că ai fost la înălțimea sarcinii, te rog s-o mărturisești, iar colegul Snaut va repeta înregistrarea. Doar avem timp...

Ultimele cuvinte le-a rostit cu un zîmbet palid, care n-a reușit să dea ochilor săi vreo expresie. La auzul acestor fraze emfatice, pronunțate pe un ton atît de grav, m-au apucat adevărate spasme. Din fericire, Snaut a întrerupt tăcerea ce se prelungea.

— Putem începe, Kris? M-a întrebat; într-o poză lejeră, nițeluș sfidătoare, se sprijinea cu cotul de pupitrul înalt al encefalografului. Îi eram recunoscător că-mi spusese pe nume.

— Putem începe, am încuviințat, închizînd ochii. Spaima ce-mi pustiise mintea a pierit brusc în momentul în care Snaut, terminînd să-mi fixeze electrozii, a pus mîna pe comutator; am întrezărit printre gene tremurul trandafiriu al lămpilor de control înșirate pe placa neagră a aparatului. Simțeam totodată cum dispărea senzația de umedă și neplăcută răceală pe care electrozii metalici mi-o provocau pe țeastă. Eram ca o arenă fumurie, întunecată. Asupra acestui spațiu erau ațintite de pretutindeni privirile unei mulțimi nevăzute.

— Harey? Cu o neliniște aproape de leșin, am folosit numele ei (ca pe o sondă aruncată în beznă) gata să-l retrag imediat. Dar spectatorii mei, atenți și invizibili, n-au reacționat. Cîteva clipe am fost doar o pură sensibilitate, un sincer regret, pregătit să-ndur îndelungate sacrificii. Harey mă umplea fără contururi, fără forme, fără chip și, deodată, prin alcătuirea ei despersonificată, mi-a apărut cu întreaga-i seriozitate de profesor figura lui Giese, tatăl solaristicii și al solaristicienilor, desprinzîndu-se din umbra cenușie. Dar gîndul mi se îndrepta nu la explozia noroioasă ce-i înghițise ochelarii cu ramă de aur și mustața colilie, atît de îngrijită. Vedeam doar portretul său gravat pe pagina de gardă a monografiei și hașurile fine care-i înconjurau ca o aureolă capul. Apoi, pe neașteptate, acest profil sever și cam de modă veche a început să semene cu chipul tatălui meu, astfel că pînă la urmă n-am mai știut care dintre ei mă privește. Nici unul n-avea un mormînt, lucru atît de frecvent și de obișnuit în vremurile noastre, încît nu mai trezește nici o emoție.

Imaginea a dispărut, iar eu, în răstimpul unei nu știu cît de îndelungate clipe, am uitat de stație și de experiment, de Harey și de oceanul cel negru, de toate, plin de certitudinea, subită ca o străfulgerare, că cei doi oameni calcinați, pulverizați, ținuseră piept tuturor potrivnicilor, iar liniștea izvorîtă din această descoperire a izgonit mulțimea informă care în arena de fum îmi pîndea mut înfrîngerea. Odată cu declicul dublu al aparaturii deconectate, lumina artificială mi-a izbit ochii. Am strîns pleoapele. Sartorius mă scruta cu aceeași impasibilitate. Snaut, întors cu spatele spre el, își căuta de lucru pe lîngă aparat și lipăia parcă intenționat cu papucii ce-i cădeau din picioare.

— Doctore Kelvin, ce părere ai: ne-a reușit? și-a dat drumul Sartorius glasului său respingător, fonfăit.

— Da, am răspuns.

— Ești sigur? a insistat Sartorius cu o umbră de mirare și chiar de suspiciune.

— Da.

Siguranța și tonul aspru al răspunsurilor mele l-au scos o clipă din gravitatea lui înțepenită.

— Atunci... e bine, a spus înfundat și a privit nehotărît și stînjenit în jurul său. Snaut s-a apropiat de fotoliu și mi-a desfăcut bandajele.

M-am sculat și am făcut prin sală cîțiva pași. Sartorius, care între timp dispăruse în camera obscură, s-a întors cu filmul gata developat și uscat. Pe cîțiva metri de peliculă neagră și lucioasă se întindeau linii albe vibrate și dințate, întrețesute ca un mucegai sau ca un păienjeniș.

Nu mai aveam nimic de făcut, dar n-am plecat. Ceilalți doi au introdus filmul în capul de citire al modulatorului, pe care Sartorius l-a mai examinat o dată încruntat și sceptic ca și cum ar fi încercat să descifreze conținutul acestor linii atît de întortocheate.

Cealaltă parte a experimentului era acum invizibilă. Puteam observa doar ce făceau Snaut și Sartorius în fața pupitrelor de comandă instalate de-a lungul peretelui și cum puneau în funcțiune aparatura propriu-zisă. Cu un murmur slab de bas, curentul electric s-a trezit în nesfîrșitele spire ale bobinelor de sub dușumea. Luminițele înșiruite pe o coloană verticală s-au aprins pe rînd, indicînd că marele tub Roentgen a început să coboare în adîncul sondei ce-l va conduce spre suprafața oceanului. Luminile s-au stins pe treptele inferioare ale scalei, și Snaut a mărit tensiunea pînă cînd indicatorul a descris o jumătate de oscilație. Murmurul curentului electric era abia perceptibil, nu se petrecea nimic, filmul purtat de tambure înainta sub carapacea metalică, așa încît nici pe el nu-l puteam vedea, iar contorul metrajului ticăia mărunt, ca un mecanism de ceasornic.

Deasupra cărții ei, Harey se uita ba la mine, ba la ceilalți. M-am apropiat de ea; mi-a aruncat o privire întrebătoare. Experimentul se terminase. Sartorius s-a apropiat de capul de citire mare și conic al aparatului.

— Mergem...? mi-a șoptit Harey. Am încuviințat, dînd din cap. S-a sculat. Fără să ne luăm rămas bun de la nimeni — prea lipsit de sens ar fi fost —, am trecut pe lîngă Sartorius.

Un fascinant apus de soare invadase înaltele ferestre ale coridorului superior .Nu era roșul obișnuit, noptatic, ci toate nuanțele purpuriului vibrînd într-o ceață cu reflexe și irizări argintii. Răspunzînd acestei dulci lucori, negrul profund, care tălăzuia leneș pe nesfîrșitul întins al oceanului, părea să joace ape de un violet murdar. Numai la zenit mai dăinuia pe cer o pară arămie.

La jumătatea coridorului inferior am rămas locului: mă paralizase gîndul că din nou vom fi încătușați de priveliștea deschisă spre ocean.

— Harey, am spus. Știi... m-aș duce pînă la bibliotecă... Ai ceva împotrivă?

— O, și eu mi-aș căuta bucuros ceva de citit, mi-a răspuns ea cu un entuziasm cam artificial.

Simţeam că de ieri se căscase între noi o prăpastie ce nu mai voia să se închidă şi că Harey ar fi meritat să-i arăt o oarecare cordialitate, dar o totală apatie pusese stăpînire pe mine ; nu-mi dădeam seama cum aş fi putut scăpa de această stare. Ne-am întors de-a lungul coridorului, apoi, traversînd un plan înclinat, am ajuns în micul vestibul cu trei uşi ; între ele se vedeau geamurile de cristal ale unor vitrine în care creşteau flori.

Uşa de la mijloc, care dădea în bibliotecă, era capitonată de ambele părţi cu piele artificială ; de fiecare dată cînd o deschideam, mă străduiam să n-o ating. Înăuntru, în sala mare şi rotundă, sub tavanul de un argintiu pal, desenat cu sori stilizaţi, era puţin mai răcoare.

Mi-am dus mîna de-a lungul cotoarelor colecţiei de clasici a solaristicii şi tocmai voiam să scot primul volum al lui Giese cu profilul său gravat în cupru pe pagina de gardă, cînd am descoperit o carte de Gravinsky (de format in octavo şi destul de groasă), pe care n-o remarcasem data trecută.

M-am aşezat pe scaunul tapisat. Era o linişte deplină. Aproape de mine, Harey răsfoia o carte. Auzeam foşnetul uşor al foilor sub degetele ei. Compendiul lui Gravinsky, la care studenţii recurgeau cu prilejul examenelor, era o culegere de probleme solaristice înşiruite alfabetic, începînd cu ipoteza abiologică şi terminînd cu cea degenerativă. Acest compilator, care nu văzuse niciodată lumea solariseană, a citit toate monografiile, jurnalele expediţiilor, lucrările fragmentare şi rapoartele provizorii, a aprofundat chiar şi citatele din operele planetologilor care studiau alte corpuri cereşti şi a dat un catalog, care, dorind să fie de o extremă concizie a formulărilor, pierdea uneori complexa subtilitate a ideilor originale. De altfel, toată această lucrare cu pretenţii enciclopedice era mai curînd o bizarerie ; volumul fusese editat în urmă cu 20 de ani, iar între timp se iviseră o mulţime de noi ipoteze pe care nici o carte n-ar mai fi fost în stare să le cuprindă. Parcurgeam indicele alfabetic al autorilor ca pe o listă de decedaţi. Puţini dintre ei mai trăiau, iar în solaristică nu mai lucra aproape nici unul. Această multitudine de idei îţi putea lăsa impresia că măcar una dintre ipoteze trebuie să fie cu adevărat întemeiată, că este imposibil ca realitatea să difere total de miliardele de presupuneri ale intelectului îndreptate spre ea. În prefaţa lucrării sale, Gravinsky periodizase cele peste şase decenii de solaristică, anterioare lui.

În cea dintîi perioadă, datînd de la cercetarea preliminară a lui Solaris, nimeni nu emisese ipoteze propriu-zise. Oarecum intuitiv şi mergînd pe linia „bunului simţ", se accepta pe atunci ideea că oceanul este o întindere neînsufleţită, o uriaşă masă gelatinoasă ce scaldă globul, un conglomerat chimic care, datorită activităţii lui „cvasi-vulcanice", înmugureşte în nişte structuri ultrabizare şi reuşeşte printr-un automatism autoregenerator al proceselor să stabilizeze în aşa fel orbita instabilă încît un pendul de pe Solaris îşi menţine neschimbat planul mişcării. E drept că numai cu trei ani mai tîrziu Magénon s-a exprimat în favoarea naturii însufleţite a „maşinii gelatinoase" ; aceasta nu l-a împiedicat totuşi pe Gravinsky să fixeze debutul perioadei ipotezelor biologice abia peste nouă ani, cînd ideea singuratică a lui Magénon

a început să cucerească tot mai mulți adepți. Anii următori au fost bogați în modele teoretice foarte complicate (bazate pe analiza biomatematică) ale oceanului viu.

A treia perioadă a constituit-o aceea în care opinia savanților, atîta timp aproape monolită, s-a destrămat. În această epocă au apărut o mulțime de școli ce se înfruntau cu îndîrjire. Erau vremurile în care au activat Panmaller Strobl, Freyhouse, Le Greuille, Osipowicz; întreaga moștenire lăsată de Giese a devenit obiectul unei critici zdrobitoare. Au fost publicate primele atlase, cataloage și stereofotografii ale asimetriadelor, considerate pînă atunci drept formații imposibil de cercetat; saltul a fost realizat grație unei aparaturi noi, teleghidate, trimisă în adîncurile clocotitoare ale coloșilor care amenințau în orice moment să explodeze. Astfel au luat naștere, pe marginea acelor furtunoase discuții, ipoteze răzlețe, bagatelizate pe motiv că-și propuneau obiective mai modeste și potrivit cărora, deși mult așteptatul „contact" cu „monstrul rațional" va eșua, totuși într-un fel sau altul cercetarea „orașelor" plăsmuite de mimoizi și a munților sferici, pe care îi iscă oceanul spre a-i înghiți din nou, va face să progreseze chimia, fizico-chimia, va aduce noi date în domeniul gigantomoleculelor; nimănui însă nu-i trecea prin cap să polemizeze cu purtătorii acestor teze. Era perioada în care au apărut cataloagele metamorfozelor tipice, actuale pînă în zilele noastre, sau teoria bioplasmatică a mimoizilor emisă de Frank și care, deși părăsită ca fiind eronată, a rămas un admirabil model de amploare și coerență în construcția unui sistem.

Aceste „perioade ale lui Gravinsky", care cuprindeau peste treizeci de ani, reprezentau naivitatea tinereții, romantismul optimist și, în sfîrșit, vîrsta maturității marcată de primele glasuri sceptice. Spre sfîrșitul pătrarului de veac, au fost formulate, ca o întoarcere epigonică la primele ipoteze coloido-mecanice, teorii privitoare la apsihismul oceanului solarisian. Toate căutările unor manifestări intenționale, teleologice în procesele și acțiunile oceanului motivate prin necesitățile lui interne au fost aproape unanim taxate drept o aberație a unei întregi generații de cercetători. Pasiunea publicistică de combatere a acestor afirmații a pregătit terenul pe care s-a situat grupul lui Holden, Eonides și Stoliwa, oameni lucizi cu o orientare analitică, ce se concentrau asupra culegerii conștiincioase a faptelor; era perioada unor acumulări rapide și a unei neîncetate creșteri a arhivelor, a cartotecilor de microfilme, a expedițiilor dotate cu cea mai perfectă aparatură, cu dispozitive de înregistrare automată, cu sonde, cu tot ce putea să livreze Pămîntul. În unii ani participau pe atunci la cercetări peste o mie de oameni deodată, dar, în timp ce materialele creșteau într-un ritm tot mai intens, spiritul ce anima pe oamenii de știință era pe cale să secătuiască; astfel a început o perioadă de declin, greu de delimitat în mod precis, totuși încă optimistă.

Această fază a explorărilor solarisiene se caracteriza în primul rînd prin mari și îndrăznețe individualități, ce se afirmau fie printr-o remarcabilă imaginație teoretică, fie printr-o analiză negativă, cum fuseseră Giese, Strobl sau Sevada, care ultimul dintre marii solaristicieni — a pierit în împrejurări misterioase în regiunea Polului sud al planetei din pricina unei greșeli elementare.

El și-a condus aparatul de zbor în adîncul unei formații ce i se punea evident în drum. S-a vorbit despre o bruscă pierdere a cunoștinței, de leșin sau de un defect al dispozitivelor de pilotare. În realitate cred că a fost prima sinucidere, primul acces flagrant de disperare. Nu însă ultimul. Dar volumul lui Gravinsky nu menționa evenimentele de mai tîrziu ; în timp ce priveam îngălbenitele pagini ale compendiului, prin minte mi se perindau date, fapte și amănunte...

Atentate atît de patetice la propria viață n-au mai avut loc, dar au lipsit și acele individualități excepționale. Recrutarea cercetărilor ce urmează să se consacre anumitor domenii ale planetologiei constituie de fapt un fenomen nestudiat de nimeni. Oamenii cu mari însușiri și cu o mare putere de cercetare se nasc aproximativ cu o frecvență constantă, dar selecționarea lor este inegală. Prezența sau lipsa lor într-o anumită disciplină poate fi explicată doar de perspectivele pe care le deschide ea. Apreciindu-i în mod diferit pe clasicii solaristicii, nimeni nu le poate refuza grandoarea, ba uneori chiar și geniul. Acest gigant mut, care era Solaris, a atras timp de decenii pe cele mai marcante personalități din domeniile matematicii, ale fizicii, ale biofizicii, ale electrofiziologiei și ale teoriei informației. Părea că de la un an la altul această armată de cercetători s-a pomenit lipsită de comandanți. A rămas doar o mulțime cenușie, anonimă de colecționari meticuloși, de compilatori, de creatori ai unei experiențe adeseori original proiectate, dar dispăruseră atît expedițiile de masă, planificate la scara întregului glob, cît și temerarele ipoteze de sinteză.

Solaristica intrase parcă în disoluție și odată cu declinul ei se nășteau tot mai des, deosebindu-se doar prin amănunte secundare, ipoteze despre degenerarea și involuția mărilor solarisiene. Din cînd în cînd apărea cîte o concepție mai îndrăzneață, mai interesantă, dar toate luate la un loc condamnau prin definiție oceanul, considerîndu-l drept stadiul final al unei evoluții care, dacă trecuse cu milenii în urmă printr-o perioadă de organizare supremă, nu mai reprezenta acum ceva unitar decît sub aspect fizic, descompunîndu-se în nesfîrșite formațiuni inutile, lipsite de sens, agonice. Prin urmare, o cosmică agonie întinsă pe milenii ; așa era privit Solaris, și, în consecință, lungonii sau mimoizii au fost considerați forme neoplazice, iar procesele desfășurate atît de fluent — ca preludii ale haosului și ale anarhiei. În cele din urmă, această tendință a devenit atît de obsesivă încît întreaga literatură științifică din următorii șapte-opt ani, deși, evident, cenzurată de expresii afective, se asemăna cu un uriaș rug de injurii pe care mulțimea sură a solaristicienilor lipsiți de lideri le proferau drept răzbunare împotriva oceanului ce rămînea indiferent și ignora prezența oamenilor.

În cadrul grupului de coordonare al Institutului de planetologie, al nucleului ce lua hotărîri cu privire la sprijinirea materială a cercetărilor, surveneau transformări de opinie, reflectate în reducerea treptată, dar continuă a bugetului alocat pentru dotarea expedițiilor ce plecau spre Solaris.

Glasurile celor care susțineau necesitatea reducerii cercetărilor se amestecau cu părerile celor ce reclamau folosirea unor

mai energice mijloace de acțiune; nimeni însă n-a mers poate mai departe decît directorul administrativ al Institutului cosmologic mondial, care afirma cu îndărătnicie că oceanul viu nu-l ignorează pe om, ci pur și simplu nu-l remarcă, după cum un elefant nu poate observa o furnică ce i-ar umbla pe spate; de aceea, pentru a-i atrage oceanului atenția asupra noastră, ar trebui să recurgem la uriașe mijloace de excitare, la mașini-giganți pe măsura planetei. Un amănunt hazliu — pe care presa îl remarcase în mod malițios — îl constituia faptul că acțiuni atît de costisitoare erau cerute de directorul Institutului cosmologic și nu de acela al Institutului planetologic, care finanța explorarea lui Solaris; era deci o mărinimie făcută cu punga altuia.

Caruselul ipotezelor emise mai tîrziu, încercările de reconsiderare a celor vechi, introducerea unor modificări neesențiale au început să prefacă solaristica (o disciplină pînă atunci clară, în ciuda amploarei sale) într-un labirint de cărări tot mai întortocheate și care nu duceau nicăieri. Într-o atmosferă de indiferență generală, de stagnare și de apatie, un ocean de data aceasta al hîrtiilor inutil tipărite părea să dubleze oceanul solarisean.

Cu vreo doi ani înainte de intrarea mea ca absolvent al institutului în laboratorul lui Gibarian, luase ființă Fundația Metta-Irving, care acorda premii excepționale acelora care vor folosi în scopuri umane energia oceanului. Era o momeală foarte ispititoare, dar și pînă atunci astronavele aduseseră pe Pămînt destule încărcături cu gelatină plasmatică. Au fost elaborate îndelung și minuțios metodele de a o conserva: temperaturi înalte sau joase, crearea artificială a unei microatmosfere și a unui microclimat similare celor solarisiene, iradieri de durcizare, în sfîrșit mii de procedee chimice; toate acestea doar pentru a observa un proces de descompunere mai mult sau mai puțin lent și care, firește, a fost descris cu cea mai mare precizie în toate stadiile lui: autodigerarea, macerarea, descompunerea primară și apoi cea secundară. Iată soarta tuturor probelor prelevate din formațiile plasmei; ele se diferențiau numai prin căile care duceau spre deznodămînt.

Încercările de a menține în viață, fie chiar în stare de hibernare, de anabioză, un fragment mai mare sau mai mic din monstru în afara organismului său planetar au eșuat de fiecare dată, ceea ce a dus la ideea dezvoltată de școala lui Meunier și Proroh că de fapt trebuia descoperită o enigmă și numai una, iar atunci cînd o vom fi dezlegat, folosind cheia interpretativă adecvată, totul va deveni clar...

În căutarea acestei „pietre filozofale“ solarisiene, și-au irosit timpul și energia oameni care adesea n-aveau nimic comun cu știința, iar în a patra decadă a solaristicii, numărul maniacilor provenit din afara mediului științific, numărul obsedaților (cu preocupări gen „perpetuum mobile“ sau „cvadratura cercului“) a căpătat amploarea unei epidemii de care unii psihologi au fost chiar alarmați. Această pasiune s-a stins totuși după cîțiva ani, iar cînd mă pregăteam pentru călătoria spre Solaris, ea părăsise de mult paginile ziarelor și dispăruse din discuții ca de altfel însăși problema oceanului.

Punînd deoparte volumul lui Gravinsky, am găsit alături de el (cărţile fiind aşezate în ordine alfabetică) o broşură abia vizibilă între cotoarele groase. Scrisă de Grattenstrom, ea a reprezentat unul dintre cele mai bizare produse ale literaturii solaristice. În lupta pentru înţelegerea naturii extraumane, această lucrare se ridica împotriva oamenilor înşişi, era un veritabil rechizitoriu împotriva speciei noastre, o carte turbată şi seacă prin formulele ei matematice scornite de un autodidact ; după ce publicase mai întîi o serie de contribuţii remarcabile la anumite domenii, Grattenstrom a încercat să arate în această lucrare de numai cîteva zeci de pagini că realizările ştiinţei, chiar şi cele mai abstracte, cele mai înalt teoretizate şi matematizate, se află, în realitate, foarte aproape de o concepţie preistorică, antropomorfă a lumii. Hăituind în formulele teoriei relativităţii, în ale teoremei cîmpurilor de forţă, în parastatică, în ipotezele cîmpului cosmic unitar orice urmă de obiect, tot ce înseamnă pentru noi consecinţa simţurilor noastre, a alcătuirii organismului omenesc, a limitelor şi imperfecţiunii fiziologiei noastre animale, Grattenstrom ajungea la concluzia finală că niciodată nu va fi cu putinţă vreun „contact" între om şi o civilizaţie neantropomorfă, nehumanoidă. În acest atac împotriva întregii noastre epoci, oceanul gînditor nu era pomenit cu nici un cuvînt, dar prezenţa lui, sub înfăţişarea unei tăceri triumfătoare şi batjocoritoare, se făcea simţită aproape în fiecare propoziţie. Cel puţin aşa mi s-a părut mie cînd citisem pentru prima dată broşura lui Grattenstrom. Această lucrare constituia mai curînd o curiozitate decît o poziţie obişnuită a literaturii solaristice, dar ea se afla în colecţia de cărţi clasice fiindcă o introdusese acolo chiar Gibarian, care mi-o dăduse, de altfel, s-o citesc.

Cu un simţămînt ciudat, asemănător respectului, am pus atent firava fasciculă înapoi, printre cărţile aflate în raft. Am atins cu vîrful degetelor „Almanahul Solaristic". Cu tot haosul, cu toată neputinţa ce ne înconjura, nu se putea nega faptul că, datorită unei experienţe de numai cîteva zile, dobîndisem unele certitudini în unele probleme fundamentale, asupra cărora fusese revărsată timp de ani de zile o adevărată mare de cerneală.

Un ins destul de încăpăţînat şi amator de paradoxuri s-ar mai fi putut îndoi de faptul că oceanul este o fiinţă vie. Totuşi existenţa psihicului său, orice accepţie s-ar fi dat cuvîntului, nu mai putea fi negată, atît de vădit devenise faptul că ne remarca prezenţa... Această singură constatare a desfiinţat întreaga ramură solaristică ce afirma că oceanul ar fi „un sistem în sine" cu organele senzoriale atrofiate şi care acum se comportă de parcă n-ar şti nimic despre fenomenele sau obiectele exterioare lui, fiind închis în vîrtejul continuu al unor gigantici curenţi de gîndire, al căror sediu, leagăn şi creator este el însuşi.

Am mai aflat că poate sintetiza pe cale artificială — ceea ce noi nu sîntem în stare — trupurile omeneşti, ba chiar să le perfecţioneze, determinînd în structura lor subatomică transformări pentru noi de neînţeles, dar, evident, legate de ţelurile-i directoare.

Așadar, oceanul exista, trăia, gîndea, acționa ; șansa de a reduce „problema Solaris" la absurd sau la zero, ideea că n-aveam de-a face cu nici un fel de ființă și că astfel intenția contactului era inutilă s-a dovedit a fi eronată. Indiferent de au vrut sau nu, oamenii au fost obligați acum să ia cunoștință de această ființă, care, deși despărțită de noi printr-un abis de miliarde de kilometri, s-a pus de-a curmezișul expansiunii cunoașterii noastre.

Poate că ne aflăm — mă gîndeam — într-un moment crucial al unei întregi istorii. Hotărîrea renunțării, a întoarcerii pe Pămînt, acum sau într-un viitor apropiat, putea la un moment dat să primeze, ducînd chiar la lichidarea stației. Nu credeam totuși că aceasta ar fi constituit o soluție. Însăși ideea existenței unui colos gînditor nu va mai da niciodată pace oamenilor. Oricît ar străbate galaxiile, unindu-se cu civilizațiile altor făpturi aidoma lui, omul va fi obsedat etern de provocarea aruncată de Solaris.

Un alt volum legat în piele se rătăcise printre anuarele „Almanahului". Înainte de a-l deschide, i-am observat coperta înnegrită de degetele numeroșilor cititori. Era o carte foarte veche această „Introducere în solaristică" a lui Muntius. Țin minte și noaptea în care am citit-o, și zîmbetul lui Gibarian, cînd îmi dăduse exemplarul său, și zorii pămînteni din fereastră atunci cînd am ajuns la cuvîntul „Sfîrșit". Solaristica — scria Muntius — este substitutul religiei în era cosmică, este o credință împodobită cu veșmintele științei. Contactul, țelul către care tindem, constituie ceva la fel de cețos ca și prezența îngerilor sau apariția unui Soter. Explorarea este o liturghie exprimată în formule metodologice, munca perseverentă a pămîntenilor seamănă cu o bunăvestire, întrucît nu există și nu pot exista punți între Solaris și Pămînt... Ce așteaptă, de altfel, sau ce puteau aștepta oamenii după „stabilirea contactului informațional" cu mările gînditoare ? Pomelnicul trăirilor unei existențe atît de străvechi încît, desigur, nici nu-și mai amintește de propriul ei început ? Descrierea dorințelor, a pasiunilor, a speranțelor și a suferințelor întruchipate în monumentale nașteri de munți vii, metamorfozarea matematicii în existență, în singurătate și în renunțare ? Dar toate acestea nu constituie o cunoaștere transmisibilă, iar dacă am încerca s-o traducem în vreunul dintre limbajele terestre, toate valorile și semnificațiile bănuite ar dispărea înainte de a ajunge pînă la noi...

Analiza lui Muntius, acest „eretic" al planetologiei, este simplă și amară, revelatoare în ce privește negarea, destrămarea mitului solarisean sau, mai bine zis, a misiunii Omului. Primul glas critic care a îndrăznit să se afirme încă în faza de dezvoltare optimistă și romantică a solaristicii a fost primit cu tăcerea unei totale ignorări. Lucru firesc, deoarece acceptarea ideilor lui Muntius ar fi fost echivalentă cu negarea solaristicii în accepția ei de atunci. Întemeierea unei alteia, lucide, care să fi renunțat la supremul ideal, își aștepta în zadar fondatorul. Cinci ani după moartea lui Muntius, cînd cartea lui devenise o raritate bibliofilă, ea nu se mai afla nici în bibliografiile literaturii solaristice, nici în colecțiile filo-

zofice. Ce-i drept, a apărut o școală cu numele său : cercul norvegian, în care seninătatea expunerii lui Muntius, tulburată de individualitatea urmașilor, s-a transformat pînă la urmă în sarcasmul caustic al lui Erle Ennesson și într-o variantă cam vulgară : solaristica utilitară, adică „Utilitaristica" lui Phaelanga ; acesta pretindea cercetătorilor să se limiteze la avantajele concrete care pot fi obținute imediat, fără să mai nutrească speranțe deșarte în contactul dintre civilizații, în comuniunea lor intelectuală. În comparație cu necruțătoarea claritate a analizei lui Muntius, toate contribuțiile elevilor lui spirituali nu sînt decît un fel de contribuții la contribuții, dacă nu o simplă popularizare, cu excepția operelor lui Ennesson și poate ale lui Takata...

Între filele cărțuliei lui Muntius se afla un extras îngălbenit din revista trimestrială „Parerga Solariana", una dintre primele lucrări pe care le-a scris Gibarian, încă mai înainte de a fi preluat conducerea institutului. După titlul „De ce sînt solaristicean", urma o enumerare laconică (aproape ca un regulament) a fenomenelor pe care se întemeiau șansele Contactului. Într-adevăr, Gibarian aparținea acelei (poate) ultime generații de cercetători ce-au cutezat să reînnoade firul anilor de început, ai măreției și ai optimismului...

El pornea de la ilustrele cercetări clasice ale bioelectroniștilor eurasiatici Ho-En-Min, Ngyalli și Kavakadze. Aceștia demonstraseră unele similitudini între imaginea activității electrice a creierului și anumite descărcări plasmatice care preced apariția unor structuri ca Polimorphele stadiale timpurii și Solaridele gemene. În schimb, fiind unul dintre cei mai precauți și lucizi adepți ai Contactului și detestînd senzaționalul, Gibarian respingea interpretările ultaantropomorfice, toate tezele mistificatoare ale școlilor psihanalitice, psihiatrice și neurofiziologice, care încercau să traducă diferitele manifestări ale oceanului în termenii unor maladii umane, ca, de pildă, epilepsia (al cărei analog trebuia să fie erupțiile spasmodice ale asimetriadelor). De altminteri, același val de interes ieftin a trezit și lucrarea mea de diplomă. Și ea se găsea pe undeva, pe aici (firește, nu tipărită), pe unul dintre rafturile cu microfilme. În scrierea ei m-am bazat pe studiile revelatoare ale lui Bergmann și Reynolds, care izbutiseră să separe și să „filtreze" din mozaicul proceselor scoarței cerebrale componentele ce însoțesc cele mai puternice emoții de disperare, de durere sau de voluptate ; în ce mă privește, am comparat înregistrările lor cu descărcările curenților oceanici și am remarcat o analogie demnă de atenție în oscilațiile și în profilele curbelor (specifice anumitor sectoare ale calotei simetriadelor, la baza mimoizilor nematurizați etc.). Această descoperire a fost suficientă pentru ca numele meu să apară în curînd în presa cotidiană sub titluri de-a dreptul ridicole, de genul „Piftia disperată" sau „Planeta în orgasm". Dar publicitatea mi-a fost totuși de folos (cel puțin așa am crezut pînă de curînd), deoarece Gibarian, care ca orice specialist în solaristică nu putea citi miile de lucrări ce apăreau, mai

ales acelea scrise de începători, şi-a îndreptat atenţia asupra mea şi astfel am primit o scrisoare de la el. Acea scrisoare a închis un capitol al vieţii mele, deschizînd un altul.

VISELE

După şase zile lipsa oricăror reacţii din partea oceanului ne-a determinat să repetăm experienţa. Staţia, care rămăsese pînă acum imobilă la încrucişarea paralelei 43 cu meridianul 16, a început să se deplaseze la o înălţime de 400 de metri şi să se îndrepte spre sud, unde radarele şi radiografele de pe sateloid indicau o intensificare a activităţii plasmatice. Timp de două zile, fasciculul Roentgen, modulat de encefalograma mea, izbea la intervale de cîteva ore suprafaţa aproape netedă a oceanului.

Către sfîrşitul celei de-a doua zile ne şi aflam atît de aproape de pol încît în momentul în care discul soarelui albastru era gata să se ascundă sub orizont de cealaltă parte a firmamentului zorile purpurii anunţau pe profilul norilor răsăritul soarelui roşu. Uriaşul negru şi pustiu, ca şi cerul transparent de deasupra lui, a devenit arena unei lupte violente, orbitoare între culorile dure, de o metalică incandescenţă, care din încrucişarea lor iscau un verde coclit. Traversat de reflexele globurilor antagoniste ale celor două puternice focare, oceanul strălucea cînd ca mercurul, cînd ca purpura ; era suficient atunci cel mai mic nor la zenit pentru ca lumina care se scurgea împreună cu spuma grea pe coastele valurilor să se îmbogăţească în inimaginabile lucori de curcubee în mişcare. Îndată după amurgul soarelui albastru, în partea de nord-vest a orizontului s-a iscat o simetriadă, anunţată imediat de semnalizatoare ; aproape contopită cu ceaţa brună, această simetriadă era abia vizibilă, ivindu-se dintre valuri prin sclipiri răzleţe, care, în zona unde cerul se îngîna cu oceanul, se intensificau tot mai mult, dînd naştere unei gigantice flori vitroase... Staţia nu şi-a modificat totuşi cursul, iar după vreun sfert de oră, colosul, vibrînd în roşu ca o lampă de rubine ce se stinge, pierea din nou la orizont. Cîteva minute mai tîrziu, o coloană înaltă şi subţire, a cărei bază se şi ascundea dincolo de curbura planetei, s-a înălţat la cîţiva kilometri, crescînd tăcut în văzduh. Era semnul evident că simetriada se şi afla în agonie, o jumătate din ea arzînd sîngeriu, iar cealaltă strălumininînd ca un stîlp de hidrargir ; plăsmuirea s-a desfăcut într-un arbore alcătuit din două culori, apoi vîrfurile ramurilor lui tot mai înmugurite s-au prefăcut într-un nor de forma unei ciuperci, a cărei calotă împinsă de vînt a pornit sub fulgerele celor doi sori într-o călătorie îndepărtată, în timp ce temelia cu sfîşieri ca nişte grei ciorchini, cobora, aş zice, solemn şi se destrăma spre orizont. După o oră, şi cel din urmă vestigiu al acestui spectacol dispăruse.

Şi din nou au trecut două zile ; experienţa s-a repetat pentru ultima oară ; şocurile provocate de razele Roentgen cuprinseseră o mare zonă a planetei. La sud au apărut, perfect vizibile din locul

unde ne aflam, în ciuda distanței de peste trei sute de kilometri, arrhenidele, un lanț stîncos și abrupt, acoperit parcă de zăpadă ; de fapt erau depuneri de origine organică, dovadă că această formație constituise cîndva fundul oceanului.

Ne-am modificat atunci itinerarul în direcția sud-est ; o vreme am zburat paralel pe lîngă bariera muntoasă, pierdută în norii tipici zilei roșii, pînă cînd și aceștia s-au făcut nevăzuți. De la prima experiență trecuseră zece zile.

În tot acest răstimp, pe stație nu s-a întîmplat nimic mai deosebit.

După ce Sartorius a elaborat programul experienței, aceasta a fost repetată automat de aparatura de emisie ; nu sînt sigur dacă i-a controlat cineva funcționarea. În aceeași vreme însă pe stație s-au petrecut cu mult mai multe decît puteam să ne fi dorit. Nu între oameni. Îmi fusese teamă că vor fi reluate lucrările la anihilator ; de asemenea, așteptasem reacția lui Snaut cînd va afla de la Sartorius că l-am mințit întrucîtva, exagerînd primejdia la care ar fi putut să ne expună anihilarea substanței neutrinice. Totuși, din motive care la început mi s-au părut de neînțeles, nici una dintre temerile mele n-au devenit realitate ; țineam, evident, seama și de posibilitatea ca ei să recurgă la vreun vicleșug, să-și tăinuiască pregătirile și lucrările ; ca atare, în fiecare zi inspectam sala anihilatorului, o încăpere lipsită de ferestre, așezată chiar sub dușumeaua laboratorului central. Niciodată însă n-am întîlnit pe cineva acolo, iar stratul de praf care acoperea carcasa și cablurile aparaturii constituiau o mărturie că de multe săptămîni nu le mai atinsese nimeni.

În acel timp, Snaut devenise la fel de nevăzut ca și Sartorius, ba, aș putea spune, și mai puțin accesibil decît acesta, căci nici videofonul din cabina radio nu mai răspundea la chemare. Firește că deplasările stației erau dirijate de cineva ; de cine anume însă n-aveam habar, deoarece, oricît de ciudat ar părea, această chestiune nu prezenta pentru mine nici un interes. Tăcerea oceanului mă lăsa și ea indiferent, astfel încît, după două sau trei zile, aproape că încetasem să mă mai preocupe sau să-mi mai fie teamă de ea ; îmi pierise cu totul din minte, ca și experiența. Zile de-a rîndul ședeam fie în bibliotecă, fie în cabină cu Harey, care se tîra după mine aidoma unei umbre. Știam că situația noastră e bună și că această apatică și ilogică stare de armistițiu nu se poate prelungi la infinit. Ar fi trebuit să-mi depășesc inerția, să schimb ceva în relațiile noastre, dar respingeam însuși gîndul unei schimbări, fiind incapabil să iau vreo hotărîre ; îmi este greu să explic, dar mi se părea că totul pe stație, și îndeosebi ceea ce mă lega de Harey, se află într-o extremă instabilitate, într-un echilibru suprasolicitat pe care orice accident l-ar fi putut distruge. De ce ? Nu sînt în stare să spun. Ciudat era însă că și pe Harey o stăpîneau sentimente oarecum asemănătoare !

(SFÎRȘITUL ÎN NUMĂRUL VIITOR)

În românește de ADRIAN ROGOZ și TEOFIL ROLL

Curiozităţi despre apă de la picătură la oceane

Picături, picături...

Picătura este mică, dar forţa pe care o ascunde în ea este uriaşă. Există o veche zicală care spune: „picătura macină piatra". Dar, adăugăm noi, nu numai piatra, ci şi metalul de orice rezistenţă.

Savanţii au calculat forţa cu care lovesc picăturile de ploaie pămîntul. „Fiecare picătură este o mică bombă", spun ei. Din cauza loviturii acestora, particulele solului se împrăştie în toate părţile pe o distanţă de un metru. Pămîntul clocoteşte literalmente sub loviturile stropilor de ploaie. Izbiturile lor nevăzute acoperă iarba şi tufişurile cu particulele solului fărîmiţat. Savanţii americani au verificat aceasta şi s-au convins că de pe o tonă de fîn se pot „scutura" 200—300 kg de pămînt. Şi vinovată de aceasta este ploaia, deşi tot ploaia spală iarba de pămîntul proiectat pe ea.

Cînd ploaia este puternică, picăturile de apă ce cad pe sol în timp de o oră dezvoltă o energie de 625 de cai putere la hectar. Această energie este suficientă pentru a arunca de 80 de ori în aer, la înălţimea de un metru, un strat de pămînt gros de 20 cm. Pentru a înfăptui o asemenea muncă, un excavator cu o cupă de ½ m³ are nevoie de 5 zile.

Forţa picăturii care cade este mare. Nu degeaba „sfinţii" părinţi inchizitori, torturînd oamenii, lăsau să cadă peste capetele rase ale nefericiţilor picături de apă dintr-un vas găurit, care-i făceau pe aceştia să nu se mai poată nici măcar mişca.

★

În zilele noastre, proprietăţile uimitoare ale apei sînt studiate cu atenţie de către oamenii de ştiinţă.

Cu cîţiva ani în urmă, în R. S. Cehoslovacă s-au făcut demonstraţii cu un război de ţesut de o construcţie originală: suveica o constituia... picătura de apă. Ea trecea firul peste urzeală la fel de bine ca şi suveica din metal.

★

Picăturile de apă concentrate într-un jet sub o presiune de o mie de atmosfere taie betonul, lemnul şi masa plastică, polizează (rectifică) metalele.

Strungurile cu cuţite „fluide" care nu mai trebuie ascuţite şi schimbate funcţionează deja de cîţiva ani în oraşul Los Angeles din S.U.A.

Iată deci că din „picătura care macină piatra", picătura de apă a devenit ajutor preţios al omului.

★

Savanţii au calculat că în atmosferă sînt conţinute sub formă de vapori 12 300 km³ de apă. Gheaţa însumează o cantitate de apă de unsprezece ori mai mare decît toate lacurile şi fluviile lumii. Topirea gheţari-

lor de pe suprafața globului terestru este riscantă, deoarece ar avea drept urmare o creștere a nivelului oceanelor cu 54 de metri.

★

Apa constituie a cincea parte din solul nostru. Acolo unde se pare că apa lipsește, ea se găsește într-o stare combinată. Potrivit afirmațiilor academicianului sovietic V. I. Vernadski „nu cunoaștem în natură nici un corp solid care în compoziția sa să nu conțină apă".

Cel mai adesea ne îmbolnăvim pentru că... apa are o mare căldură specifică. Și cum 70% din greutatea omului o constituie apa, se înțelege că pentru a o încălzi este necesară mult mai multă căldură decît este nevoie pentru încălzirea altor substanțe.

În schimb însă corpul omenesc se răcește relativ încet. Dacă omul ar fi făcut, să spunem, din fier, el s-ar răci destul de repede și ar răci de la fiecare curent sau de la orice suflare a vîntului.

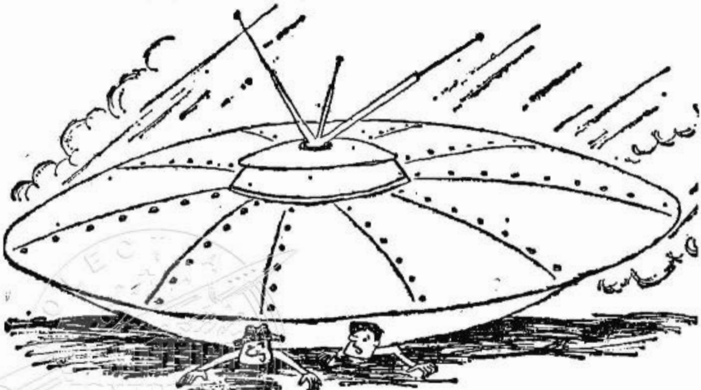
Cantitatea de apă pe care o conține organismul omenesc este repartizată în interiorul lui în mod inegal. Cea mai bogată în apă este umoarea sticloasă a ochiului: 90%. În sînge, apa se găsește în proporție de 80%. Cea mai mică cantitate de apă conține smalțul dinților: 0,2%.

★

Dacă veți ținti într-o cutie confecționată din masă plastică pe care o veți umple mai întîi cu apă, cutia se va sfărîma în bucățele mici.

Țintind în aceeași cutie, dar goală, ea nu va păți nimic asemănător. Doar urma pe care a lăsat-o glontele ce a trecut prin ea va putea fi observată. Explicația e simplă: la presiune, apa aproape că nu se contractă de loc. În primul caz ea transmite pereților cutiei presiunea respectivă și astfel se produce „explozia".

UMOR de CONSTANTIN MIHAI

— Ei, acuma crezi că există farfurii zburătoare?

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare & editor Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

• IANUARIE 1968
PREȚUL 1 LEU 41007